

Tarih'in Peşinde Bir Ömür: Abdülkadir Özcan'a Armağan

Hayrunnisa Alan, Ömer İşbilir, Zeynep Aycibin, Muhammet Ali Kılıç
İstanbul, Kronik Kitap, 2018, 805 Sayfa, ISBN: 978-975-2430-64-8

Necdet CURA*

Büyük tarihçiler üzerine konuşmak, Tarih öğrencileri için büyük keyiftir. Çünkü, mesleklerini en iyi şekilde icra eden bu isimlere bakmak onlara gelecek adına güç ve kuvvet verir. Onların tavsiyelerini almak, tecrübelerinin satır aralarında dolaşmak ve eğitim hayatlarındaki düzeni, disiplini ve elbette bitmeyen ‘*azim*’ leri görmek her türlü sıkıntı ve belayı def ettiklerini görebilmek son derece kıymetlidir. Türk tarihçiliğinde ise Zeki Velidi Togan, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Fuad Köprülü, Osman Turan ve son olarak kaybettiğimiz merhum Halil İnalçık hoca bu tarihçiler arasında yer alır.

Toplam 805 sayfa olan bu kitap kütüphanenizin neresinde olursa olsun dikkatleri üzerine çekeceği, hacmi ve elbette dolu dolu içindekiler kısmıyla elinize aldığınızda bırakamayacağımız türden bir eser.

Akademi, kendi içinde büyükleri, ustaları ve kalfaları olan bir yer. Türk tarihçiliğindeki büyük ekollerin ve kürsülerin temsilcisi hocaların öğrencisinden ders almak adeta, ‘*aynı kaynaktan akan suyu içmek*’ tir. Bu noktada ülkemizin güzide bütün hocalarına bir armağan kitabı olması hem hoca adına hem de öğrencileri ve ailesi adına gurur verici bir duygudur. Hele hele Abdülkadir Özcan hocanın Osmanlı tarihçiliğine yaptığı katkıları düşünecek olursak...

Hocanın sadece Diyanet İslam Ansiklopedisi’nde yayınladığı 220 makale bile başlı başına büyük bir çalışmadır. Abdülkadir Özcan hocamızın tarihçiliğimize yaptığı hangi katkıdan söz etsek az kalır, o yüzden

* Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü, Lisans Öğrencisi curanecdet@gmail.com

burada hepsine değinemeyeceğiz. Ama unutmamak gerekir ki, en büyük katkısı kibarlık ve beyefendilik timsali karakteri ve arkasından yetiştirdiği öğrencileri en az yazmış olduğu kitaplar ve makaleler kadar değerlidir.

Armağan kitaplar, hocalara karşı bir saygı duruşudur. Saygı duruşunda ayağa kalkan başta öğrencileri olmak üzere tüm sevdikleri ve hoca bildiklerinin armağan kitaplarda hoca hakkında yazmak ve onun üzerine fikir söylemek her açıdan ayağa kalkan kişiye de haz verecektir. Oğlu, eşi ve öğrencilerinin anlattığı Abdülkadir Özcan, bizim akademide gördüğümüz üretkenin hocanın halini özel hayatın sınırlarından aktarması bakımından da son derece değerlidir.

Sunuş kısmı bugünkü akademiye ince bir ‘sitem’ ile başlayan kitap. Akademide her geçen gün, ‘veliy-i ni’met’ hocaların azaldığı ve öğrenci ile hoca arasındaki ilişkinin kaybolduğu, manevi bağların ve iplerin kopmasına sitem ederken bir yandan da çalışkan ve öğrencisine değer veren hocaların her daim unutulmayacağını söylüyor.

Ardından hocanın akademik çalışmaları kendisi danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans, doktora tezleri, yazmış olduğu ilmi ve popüler makaleler aktarıldıktan sonra bir hocanın bir diğer hocayla konuşmasını ve satırların kibarlığı biz genç tarihçilerin dikkatini çekiyor. Abdülvahap Kara hoca, Abdülkadir Özcan hocamızın hayata, akademiye ve kendi özgeçmişine dair sorduğu her soru ve hocanın verdiği her cevap, Tarih öğrencilerinin altını satır satır incelemesi gerektiği kanaatindeyim.

Sırasıyla Gülçin Çandarlıoğlu, Mehmet İpşirli, Hayrunnisa Alan hocaların ardından hocamızın eşi Handan Özcan ve oğlu Sait Sinan Özcan’ın duygu yüklü yazıları akademinin sert ve soğuk duvarlarından bizleri alıp sıcak ve samimi, bir ‘baba, bir ‘eş’ olarak Abdülkadir Özcan’ı tanımamıza vesile oluyor.

İsterseniz Abdülkadir Özcan hocamızın eşi Handan Özcan hanımefendinin hocamızla tanışma hikayesi, bir akademisyenin hayatındaki önemli bir noktaya vurgu yapıyor. Bu vurgu ise medeniyet taşının ilk tuğlası olan kitap tabi... Hemen bir kulak verelim:

‘‘1977 yılında İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi’nde onu ilk tanıdığımda, hem doktora yapan hem de orada memur olarak çalışan bir Abdülkadir Özcan vardı. Ben o zamanki anlayışım ile bunu pek kavrayamamıştım. Benim ailemde akademisyen olan yoktu. İlimle uğraşmak nasıl bir şeydir bilmiyordum. Zaman geçtikçe beni nasıl bir geleceğin beklediği belirginleşmeye başladı. Bir gün, eski bir kütüphaneci olan bir bayan gelmişti oraya. Bana ‘‘Sen bu kitaplara kuma geleceksin, ona göre’’ demişti. Yani ilk eş kitaplar... Böylelikle bir hayata başladık.’’(s.69)

Abdülkadir Özcan hocanın hayat arkadaşının ardından oğluna Sait Sinan Özcan Bey’in dediklerine kulak verdiğimizde kitabın yanında daktilo sesleri de hikâyenin içine giriyor.

Tik tak tok... İyi ki de giriyor. Girmeseydi Osmanlı Tarihçiliği kaybederdi. Bugün baktığımızda hem ilim camiası hem de Abdülkadir hocanın ailesinin bugünlere gülerken, hoş hatıralarla, gül bahçesindeki gibi mutlu bakması ne hoş bir duygu.

‘‘Çocukluğum daktilo sesleri arasında geçti. Ve ‘fiş’in daha ziyade elektrik veya alışveriş ile ilgili bir şey olduğunu çok sonradan öğrendim.’’(s.71)

Akademik camianın içinde bulunan bir insana fiş denildiğinde genelde akla ilk market fişi gelmez. Kaynakça

kitapların, eserlerin tutulduğu fişler gelir. Gündelik hayatımızda fiş kelimesi ile karşılaşınca fişin zihnimizdeki ilk düşündürdüğünün diğer insanların düşündüğü fişten ayrılması bile bence çok güzel bir tesadüftür.

Hemen ardından gelen ilmi makaleler kendi içerisinde, ‘‘Osmanlı Tarihinin Kaynakları ve Tarih Yazıcılığı, Arşiv Belgeleri ve Arşivler, Siyasal ve Kurumsal Yönleriyle Osmanlı Tarihi ve son olarak Ortaçağ Tarihinden Kesitler’’ başlığı altında inceleniyor.

Hoca hakkında söz edilen sözlerden sonraki kısımlar da Osmanlı Klasik Çağ ve Tarihçiliği üzerine çalışacaklar için çok güzel bir literatür sunuyor. Tanıtım yazılarından Abdülkadir hocayı çok daha detaylı öğrendikten sonra karşımıza sayfa 75’ten sonra gelen çalışmalardan bol bol istifade edip yararlanacağınızdan emin olabilirsiniz. Sırayla kitapta yer alan makalelerde yalnız Türkiye kökenli isimleri değil Pal Fodor, Barbara Kellner Heinkele, Geza David gibi dünya çapında kabul görmüş Osmanlı tarihçilerinin renklendirdiği içeriklerin esere katkısı bakımından cihanşumul bir kimliğe sahip olduğu gözlerden kaçmıyor. Osmanlı Devleti gibi cihanşumul bir imparatorluğun izinden giden bir hocaya da bu yakışırdı tabi. Osmanlı Tarihçiliğinin bugün iyi yerlerde olmasına katkıda bulunmuş, Tarihçiliğimizin selametine dokunmuş bütün yürekler bizim için değerlidir. Bu noktada, kitaba makaleleri ile katkıda bulunan akademisyenlerin ilmi çalışmalarını incelemelisiniz. O makaleleri okurken makaleleri yazan bazı hocaların memleketlerini düşünün ve o memleketlerin zamanında Türklerce nasıl yönetildiğini asla unutmayın!

Bu bir armağan kitap tanıtım yazısıysa, ben de kısaca benim gözümde Abdülkadir Özcan hocayı sizlere aktarayım. Benim Abdülkadir Özcan hocayı tanımam ise Lise yıllarına dayanıyor. Tarih okumak hedefi içimizde hep var olan bir aşkdı. Hatta kürsü ve çalışma sahası bile belliydi. Burada ufakken dinlemekten büyük keyif aldığım ve hala aynı duygulara sahip olarak neşv-ü nema bulduğum Mehteran’ın ve sosyo-kültürel çevrenin payını asla yadsıyamayız. Bir de bulunduğum şehir tabi. Çocuk yaşlardan itibaren kitaplarla haşır neşiriz. Bir de Tiyatro ile de ilgiliyiz. Bu durum okuduklarımızı, yaşamaya ve canlandırmaya gönderiyor bizleri. Bu da çok büyük keyif veriyor. Lise yıllarında ilgi içerisindeki Şehzadeler şehri memleketimizdeki kültürel faaliyetleri takip ediyoruz. Konferans, seminer vb. bir oraya, birburaya...

Ve sahnelere çıkıyoruz. Bazen 18 Mart 1915 yılını hatırlıyor Mehmetçiğin duygu yüküne ortak oluyoruz, bazen de Şehzade olup Manisa’da halka mesir saçıyoruz. Bu durum Tarih okumak isteyen bir öğrenci için sizce önemli değil midir? Meraklı bir şekilde kütüphanedeki kitapları tarıyoruz, bilhassa Osmanlı Klasik Çağ diye tabir ettiğimiz imparatorluğumuzun en parlak yılları, kurumsal yapının oturduğu, dünyanın parlak gücü olduğu yılların peşinden koşuyoruz. Bu dünya nizamı ile ilgili sorularımız var. Büyük imparatorluğunun yavaşlamasına kafayı takmış vaziyetteyiz. Sürekli soruyoruz. İlk akla gelen, Neden? sorusu. Bu muhteşem imparatorluk neden duraklama dönemine girdi? Neden çöktü? Niçin? Merak, bizi daha da fazlasına itiyor.

İlim için en temel duygu, meraktır. Bu sorular da merak ateşini alevleyen sorularımızdan. Bu parlak gücün nasıl yavaş yavaş güç kaybettiğini eridiği merak ediyoruz. Sorular soruyor, o soruların peşinden koşuyoruz.

Hem bugünden koşuyoruz hem de geçmişten. Geçmişten koşmak da amma keyif veriyor. Geçmişteki

merhum şahsiyetlerin hayat hikayeleri sizi bugünden alıyor ve zamanına götürüyor. Zaman makinesi yok belki ama Bazen Sokullu Mehmet Paşa ile beraber Kıbrıs meselesini düşünüyoruz, bazen IV. Murad Han ile Bağdat'ı aldıktan sonra olası bir Girit veya Orta Avrupa seferine kafa yoruyoruz. IV. Murad derken karşımıza bir kitap çıkıyor.

Yeni bir kitap. Evvelden televizyonlarda gördüğümüz tebessümlü, hemşeri sayılabilecek hocamızın bir kitabı. IV. Murad: Şarkın Sultanı isminde. Biyografik bir kitap ve yeni kurulmuş bir yayınevinin ilk kitaplarından. Kitabın dili hemen anlaşılabilir ve dipnotlu. Bu ilim açısından son derece elzem. Hem kaynak eser mahiyetinde hem herkesin ve her kesimin okuyabileceği bir kıvamda. O günden sonra hangi televizyon kanalında Abdülkadir hoca çıktıysa, uykuyu ileri günlere erteleyip Abdülkadir hocayı dinlemeye koyuluyoruz.

O günden bugüne Abdülkadir hoca ve çalışmaları nerdeyse biz de oradayız. O, nasıl Bekir Kütükoğlu ve Mübahat Kütükoğlu gibi hocaların peşinde bir ömür geçirdiyse ve temel gayesi ‘‘hakikat’’ olmuşsa bizde tıpkı Abdülkadir hoca gibi ilim ve hakikat yolunda o ve onun gibi değerli hocaların çizgilerini ve hedeflerini takip ediyoruz.

İnanıyorum ki, bu coşkun sel kuşaklar boyu devam edecek. Kuraklık hiç olmayacak. Her gelen üstüne koyacak ve inşa edecek. Bu inşa hiç bitmeyecek. Çünkü, merhum Halil İncalcık hocanın dönemin başbakanı Turgut Özal'a dediği gibi, ‘‘*Bana Osmanlı Arşivini verin, size bir kültür imparatorluğu kurayım.*’’¹

Sizler bize bir Türk tarihi bıraktınız. Bu büyük mirası yeniden şekillendirdiniz. Biz de bu mirası geleceğe taşıyacak ve Sokullu Mehmet Paşa'nın şehitliğini, Bağdat Seferi'nde şimşir tarağı batırmaktan çekinmeyen ismi hep sultan ile karıştırılan Genç Osman'ı unutturmayacağız.

Bugün hala geçmişimizin sayfalarındaki güzellikleri, çirkinlikleri, kudreti ve azameti, hataları ve günahları görebiliyorsak bu medeniyet yolundaki akan pınara şekil veren, nehri Türk milletinin hizmetine sunan Prof. Dr. Abdülkadir Özcan gibi hocalarımız sayesinde.

Son olarak, bu saygı duruşunda ayağa kalkan herkesi tebrik ediyor ve Abdülkadir Özcan hocamıza Allah'tan uzun ömürler diliyoruz. Türk tarihçiliği ve medeniyetimiz, yaptığı katkıları unutmayacak.

---

¹ https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g_birlesim_baslangic?P4=17730&P5=H&page1=9&page2=9